

Harten in Tsaritsyn

Stalingrad, 20 november 1942

Het was een uitzonderlijk gure en ijskoude novemberochtend, toen het besef bij me indaalde dat we de slag zouden gaan verliezen. En niet alleen deze slag, maar ook de hele Grote Oorlog!

Met alle officieren hadden we ons al vroeg verzameld voor een briefing in de balzaal van een gevorderde Russische villa, waar onze Divisiekommandant Straube, die eruit zag alsof hij al geen dagen had geslapen, zijn verslag was begonnen. Zijn woorden smaakten al snel even bitter als de gloeiend hete vrijwel ondrinkbare koffie in mijn tinnen legerbeker.

“De Hongaren en Bulgaren dreigen dus helaas te bezwijken”, concludeerde hij zijn relaas over hoe de Russen sinds gisteren probeerden onze flanken te doorbreken.

“Maar... maar als dat lukt, dan raken we volledig afgesneden”, bracht een lage officier uit, een sympathieke vent met blond haar, volgens mij heette hij Klinghoffer. Ik bekeek hem peinzend en het duistere besef daalde in dat hij nog gelijk had ook. Heel even leek de vloer onder me weg te zakken, alsof het gebouw om me heen instortte na een bombardement, zoals ik een paar maanden geleden had meegemaakt in Belgorod. Maar als het al angst was die ik voelde, een emotie die ik nauwelijks kende, dan namen woede en frustratie het al snel over: hoe konden we verliezen tegen de verachtelijke Russen? En hoe hadden we de zachte onderbuik van ons trotse leger ook kunnen laten bewaken door die achterlijke Slavische stommelingen? Wat een fatale vergissing!

“Dat zullen we niet laten gebeuren”, zei Straube op ferme toon, maar de stelligheid waarmee hij dat zei, klonk geforceerd. Terwijl hij met schorre maar luide stem verder oreerde over hoe de doelen alsnog gehaald zouden worden (het wegnemen van de Russische dreiging, het alsnog snel innemen van de stad van Stalin, het definitief breken van de Russische weerstand en het daarmee uiteindelijk veilig stellen van de Kaukasische olie die nodig was om de oorlog te winnen) dreven mijn gedachten al af en schoten de wildste scenario's door mijn hoofd. Als de Russen zouden slagen in hun opzet, dan zou het hele Zesde Leger, dat nu al maanden in een bittere strijd was verwickeld met de Russen binnen de stadsgrenzen van Stalingrad, ingesloten raken. Afgesneden van de bevoorrading, zou het dan een strijd moeten voeren die het niet kon

winnen, Misschien zou het nog maanden duren, maar uiteindelijk zou het ten onder gaan!

Ik probeerde te bedenken wat het betekende als een volledig leger van de aardbodem zou worden weggevaagd en besepte dat dit alleen maar de totale Duitse ondergang kon inluiden. Nóg een ijsskoude winter op de Russische steppen moeten doorstaan, nóg een oorlogsseizoen dat zonder beslissende zege, dat kon zelfs het trotse en oppermachtige Duitse leger niet aan! Dat was niet zoals het ooit bedacht was, toen we aan deze operatie waren begonnen in de zomer van 1941, een eeuwigheid geleden alweer...

Ik schrok op toen iedereen om me heen zich in beweging zette. Blijkbaar was de briefing voorbij en was het tijd dat iedereen zich aan zijn taken zette. Ik werd aan mijn jas getrokken door mijn uiterst efficiënte ordonnans Kiefer en eerbiedig meegevoerd naar buiten. De jongeman, in woord en daad volledig voldoende aan de Arische principes, deed snel en kernachtig verslag van de stand van zaken: mijn bataljon stond gereed. Doel was om de Russische linies verder te dringen in het stadscentrum. Normaliter zou ik mijn ordonnans hebben bestookt met vragen en opdrachten, vervuld als ik was om mijn bijdrage te leveren aan de verheffing van het Leidersvolk, maar deze ochtend kon ik er mijn aandacht gewoon niet bij houden. Er bleef maar een beeld door mijn hoofd spoken; dat van de Rus die zijn lange koude vingers om de nek van de Duitser had geslagen.

Terwijl Kiefer en ik tussen de bedrijvige drukte op het plein door laveerden, voelde ik onrust in mijn lijf. Had ik het dan toch allemaal verkeerd gezien? Ik moest terugdenken aan de prille zomerdag toen de Duitsers hadden geparadeerd door de straten van Parijs. Met Igone aan mijn zij had ik het gefascineerd gadeslagen. De grootsheid die de voorbij marcherende soldaten weerspiegelden, de trots en kracht die uit het zwarte uniform van de SS'ers spraken. Ik had meteen beseft dat ik daar bij wilde horen, dat ik eindelijk de zin van mijn leven had gevonden en ik eindelijk wist hoe ik mijn Gave voor een hoger doel kon inzetten. Maar had ik het dan toch mis gehad? En had die lieve, dwaze Igone het dan toch bij het rechte eind gehad?

“Hier instappen, Herr Obersturmbannführer.” Terwijl ik gedwee in mijn gereedstaande Kübelwagen klom, keek Kiefer me bezorgd aan, alsof hij mijn duistere gedachten vermoedde. Tijdens de rit door de straten van Stalingrad, waar vrijwel elk gebouw tot ruïne was gedegradeerd, probeerde ik mijn zinnen te verzetten door met Kiefer enkele praktische zaken te bespreken. De jongeman was zichtbaar opgelucht. Maar intussen bleef de twijfel aan me vreten.

Het leek wel alsof het zo moest zijn, juist op deze verdoemde dag. Nadat er de gehele dag hevige gevechten hadden plaatsgevonden, wisten we de Russen uiteindelijk verder terug te dringen. De verliezen waren aan beide kanten groot geweest. Aan mijn kant in ieder geval veel te groot om te kunnen volhouden. Eindeloos hadden we de restanten van de gebouwen waar we vermoedden dat de Russische soldaten zich schuil hielden bestookt. Maar toch bleven we zonder ophouden aangevallen worden door de tegenstander. Eén enkele sluipschutter richtte een ware slachting aan onder mijn mannen, voor we hem eindelijk te grazen wisten te nemen.

En zo had ik alweer die nare bittere smaak in toen ik me tot de voorste linie liet brengen. Ik negeerde de waarschuwingen van mijn lagere officieren en klom uit de Kübelwagen. Ze volgden me schielijk toen ik de omgeving inspecteerde en niet voor het eerst overweldigd werd door de enorme verwoesting die was aangericht. Er stond bijna geen steen meer op de andere. Ik kon niet anders dan opnieuw onder de indruk zijn van hoe grondig Duitsers altijd te werk gaan. Ik probeerde me voor te stellen hoe deze plek er voor de oorlog had uitgezien, ten slotte was ik

hier ook al geweest als adolescent. Een drukke straat in een jonge snel opkomende industriestad, aan de buitengrenzen van het sterk groeiende Russische rijk, mijmerde ik.

Maar toen viel mijn oog opeens op het restant van een poort in een grotendeels verwoeste muur. En tot mijn verbijstering herkende ik het: ik was hier eerder geweest. Dit is waar ik haar voor het eerst gesproken had... En bijna alsof ik betoverd was, liep ik verder richting de poort, want ik móest het zien.

“Herr Obersturmbannführer, het is hier niet veilig, laten we teruggaan naar het hoofdkwartier”, drong een sergeant aan, maar ik hoorde het nauwelijks. Net als de kogel, een hoge fluittoon, heel zacht. Hetzelfde moment werd ik omver gebeukt door een kracht die veel groter was dan de mijne.

Tsaritsyn, 15 juni 1910

Ik zag haar voor het eerst in wat volgens Dima de smoezelige bar van de havenbuurt van de stad moest zijn. Maar nee, waarschijnlijk vóelde ik haar al voordat ik haar zag. Het was een vreemd verontrustend gevoel dat ik niet kende, alsof ik werd gewaarschuwd voor gevaar, en dat ik ook nog niet meteen aan haar koppelde, maar eerder aan mijn grimmige omgeving.

Ik bestudeerde haar terwijl we ons door de drukte in de bar werkten beter. Ze zat druk te praten met de drie andere mannen aan haar tafel. Nog meer mannen stonden om hun heen, maar leken uitsluitend toehoorder te zijn. Pas na enige tijd viel me de opvallende orthodoxe monnik met de volle baard op, gezeten aan het hoofd van de tafel.

“Wie zijn dat?”, vroeg ik aan Dima, toen we ons aan de bar hadden gezet met een biertje, het gezelschap met mijn ogen aanwijzend. We spraken Frans met elkaar, een taal die we beiden maar vrij matig machtig waren. Maar het was voldoende om elkaar te begrijpen.

Dima keek schichtig die kant op en zei zacht: “Dat moet priester-monnik Iliodor zijn. Hij heeft vorig jaar hier een klooster gesticht. Hij is heel populair en zijn aanhang groeit snel. Maar men zegt dat je maar beter uit zijn buurt kan blijven.”

“Waarom?”

Mijn gids keek weg en sloeg zijn glaasje wodka (bier vond hij te slap) in één teug achterover: “Hij schijnt nogal revolutionaire praat uit te slaan.”

Ik bleef het tafeltje bekijken, waar de monnik blijkbaar net weer aan een monoloog begonnen was. Ik keek echter niet naar hem, maar naar die fascinerende vrouw, de enige vrouw in dat gezelschap. Met een intense blik bestudeerde ze Iliodor, bijna alsof ze hem niet beluisterde, maar... aanstuurde.

“En die vrouw?”, vroeg ik snel.

Dima haalde zijn schouder op en wenkte de barman voor nog een ronde, “Geen idee. Ze lijkt van goede komaf in ieder geval.”

Ik bekeek haar nog beter en moest toegeven dat Dima gelijk leek te hebben, ze was duur gekleed en viel alleen daarom al enigszins uit de toon in deze havenkroeg vol rauwe werklui. Het deed mijn fascinatie voor haar alleen maar toenemen. Wat deed ze hier? En wat dreef haar? Ik besepte dat ik haar moest ontmoeten.

Ik merkte te laat dat Dima tegen me had gesproken. Iets over het programma dat hij voor me had uitgestippeld. Ik was net een paar dagen aangekomen deze uithoek van Rusland, die eigenlijk veel te veel tijd afsnoepte van mijn grote Europa-reis in wording. Maar ik was gelokt

door de enthousiaste verhalen over deze bruisende snelgroeïende grensstad aan de machtige Wolga. En daarom had ik een gids ingehuurd, om geen tijd meer te verliezen.

Ik vroeg snel aan Dima om te herhalen wat hij had gezegd en hij begon opnieuw, over dat we zeker de Alexander Nevski-kathedraal, het Gogol-monument en het Huis van Wetenschap en Kunst moesten bekijken. Als niet de prachtige koopmansbuurt, die alle nieuwe rijkdom van de stad weerspiegelde. Hoe enthousiast Dima ook was, het drong nauwelijks tot me door, want opnieuw verschoof mijn aandacht naar die bijzondere vrouw aan dat tafeltje. Ze straalde kracht uit, zelfbewustheid en, vooral: gevaar. En dat vond ik oh zo aantrekkelijk!

Ik sprak haar diezelfde avond nog aan. Natuurlijk, ik was er niet de persoon naar om lang te blijven twijfelen en te dralen. Dima en ik hadden vlak na haar het havencafé verlaten en we hadden haar en haar gezelschap gevolgd: nog twee mannen en die buitenissige monnik in zijn zwarte gewaad en met zijn eenvoudige zwarte hoed. Ze waren in een rustig tempo door de stad gewandeld, waar het gemoedelijk was op deze milde zomerdag, voor ze bij een poort van een ommuurd complex waren aangekomen.

“Dit is het Heilige Geest-Klooster”, had Dima me toegesist. Hij had zich klaarblijkelijk zeer onprettig gevoeld bij deze heimelijke achtervolging. We hadden toegekeken hoe de twee mannen afscheid namen en de vrouw en de monnik het klooster binnen waren gegaan.

Dat was het moment geweest dat ik afscheid had genomen van Dima. Nee, hij hoefde echt niet bij me te blijven. Ja, ik zou de volgende ochtend braaf op tijd klaar staan voor het vervolg van mijn tournee. Het koste nogal wat aandringen, voor hij zijns weegs was gegaan. Als het nog langer had geduurd, had ik zelfs mijn bijzondere... innemendheid op hem moeten gebruiken.

Het had een klein uur geduurd voor, zoals ik al had gehoopt, de vrouw weer was verschenen; deze keer alleen, ook alweer zoals ik had gehoopt.

Ik zag mijn kans schoon en liep snel op haar toe. Ze merkte me al van verre op, alsof ze ook mijn aanwezigheid voelde, zoals ik die ook alweer van haar voelde. Ze keek heel snel om zich heen, alsof ze alvast vluchtwegen in kaart bracht, maar probeerde me niet te ontlopen.

“Excuseer dat ik u zo laat schrikken”, begon ik, bij gebrek aan beter in het Frans, “maar ik móest u gewoon te spreken krijgen.”

Zij hield haar hoofd keurend scheef en keek me aan. In perfect school-Frans vroeg ze: “Wie bent u? Bent u een Fransman? U ziet er eerder uit als een Georgiër!” Ze keek er vies bij, alsof die laatste bevolkingsgroep haar niet beviel. Het verbaasde me niet dat ze me, met mijn ongewoon donkere huid en zwarte haar, als een Kaukasiër inschatte.

“Nee, nee”, zei ik snel, “ik ben Italiaan.”

“Wel heb ik ooit, ik heb nog nooit iemand uit Italië ontmoet”, bracht ze uit.

Ik maakte een overdreven zwierige buiging voor haar, “Laat ik me voorstellen: Ik ben Guglielmo Girti, Barone di Venetiano, maar vrienden noemen me Gugo.”

De vrouw glimlachte, duidelijk geamuseerd, “En wat doet u zo ver van huis, meneer Girti?”

Ik haalde al adem voor een potsierlijk antwoord over de zoektocht naar die ene vrouw uit mijn dromen, toen ze me onderbrak, “En bespaar me al me gemakkelijk gevlei.”

Mijn kaken bewogen, maar ik bracht niets uit. Het kwam zelden voor dat ik sprakeloos was, en dat verbaasde me. Deze vrouw deed iets met mij!

De vrouw keek me schattend aan; “Het is namelijk overduidelijk wat ons bindt. Oh ja: ik voel het ook. Loopt u met me mee op terug naar mijn huis, dan kunnen we praten.”

“Laat me dan ten minste weten hoe u heet”, zei ik.

Ze gunde me een klein glimlachje, “Ze noemen me Elena.”

Helena, naar de schoonheid om wie de oorlog der oorlogen, de Trojaanse bedoel ik dan, gevoerd was. Hoe kon het ook anders? Willoos volgde ik haar, toen ze me meevoerde door de stad.

Stalingrad, 24 tot en met 27 november 1942

Vier dagen nadat ik was door het schampschot van een sluipschutter was ik terug op de plek waar ik voor het eerst Elena had gesproken. De hoofdboort van het Heilige Geest Klooster. Het was zowat het enige deel van het gebouw dat nog deels overeind stond. Ik had mijn chauffeur en ordonnans achtergelaten in de Kübel en omcirkelde bedachtzaam de resten van de poort, alsof ik ergens nog iets van haar kon terugvinden. Wat een dwaze gedachte. Ik merkte alleen de zwarte vlek op de straatstenen op van wat best mijn eigen opgedroogde bloed kon zijn. Naar verluidt had ik flink gebloed, niet door de kogelwond, maar doordat ik mijn lip had gescheurd toen ik hard op het plaveisel was gevallen. Ik voelde aan mijn lippen en de wond aan mijn nek, die nog steeds pijn deden. Hoe vaak had Kiefer niet herhaald hoeveel geluk ik had gehad; een paar centimeter en mijn slagader was geraakt, of nog erger: mijn hoofd, en dan had ik het niet kunnen navertellen. Ik vond het allemaal maar onzin: “Quatsch”, zou een oude vriend van mij zeggen in een taal die noch de zijne noch de mijne was. Natuurlijk had Kiefer rationeel gezien gelijk, maar het kon er bij mij eenvoudigweg niet in dat ik, ik: iemand met de Gave, echt sterfelijk was!

Ik scharrelde terug richting de Kübel en zuchtte toen de ramspoed zich de afgelopen dagen had opgestapeld zich weer aan me opdrong. De Russen waren er inderdád in geslaagd het volledige Zesde Leger te omsingelen. De bijna drie dagen dat ik was gekluisterd aan mijn bed in het lazaret was het besef in mij gegroeid dat niet alleen deze oorlog verloren, maar dat ik ook zo snel mogelijk er uit moest zien weg te komen. En daarvoor was inmiddels zelfs een plannetje gegroeid.

“Terug naar het hoofdkwartier”, droeg ik mijn chauffeur op, toen ik terug was.

De soldaat knikte gedwee en startte de auto.

“Mijn heer Obersturmbannführer”, begon Kiefer aan overduidelijk een poging om mijn aandacht te vragen voor heel veel knellende kwesties. Ik hief afwerend mijn hand, “Later, Kiefer, later.” Natuurlijk deed hij wat ik zei, daarvoor had ik hem goed genoeg ‘opgevoed’. Ik deed er de hele terugweg, laverend tussen het puin van de kapotgeschoten stad, het zwijgen toe.

Eenmaal op het hoofdkwartier aangekomen, vond ik al snel wat ik nodig had. Eén officier was daar belast met het onderzoeken en archiveren van alle op de vijand buitgemaakte informatie. Dagboeken, brieven, persoonsbewijzen en natuurlijk vooral papieren met de nieuwe Russische aanvalsplannen, alles wat ons kon helpen in onze bittere doodstrijd. Met gebruikmaking van mijn Gave was het een koud kunstje om hem ervan te overtuigen dat het een heel goed idee was dat ik volledige toegang kreeg tot zijn archieven.

Ik begon met het makkelijkste: het kledingdepot, waar ik al snel een niet al te gehavend ruw gesneden Russisch uniform in ongeveer mijn maat vond. Met deze spullen onder mijn arm liep ik door richting het archief. Ik vond al snel wat ik zocht. Het persoonsbewijs van een Russische

soldaat, met een Georgisch klinkende naam, die wel wat op me leek, getuige het beduimelde pasfotootje. Het interessante was dat bij het persoonsbewijs ook een lidmaatschapskaart zat van de communistische partij. Ik wist dat dit me mogelijk zou helpen en haalde de map uit de kast.

Met de verzamelde spullen liep in terug naar de dienstdoende officier. Ik deelde hem mee dat ik dit allemaal meenam en dat hij dat na mijn vertrek meteen alles zou vergeten rondom mijn bezoek. De brave borst knikte gedwee en tevreden liep ik terug naar mijn vertrekken.

Het tweede deel van mijn plan was verreweg het gevaarlijkste, dat wist ik meteen, maar ik kon het gelukkig drie dagen later al uitrollen, anders had ik het misschien niet eens meer gedurfd.

Mijn bataljon was in ongekend hevige gevechten verzeild geraakt in de fabriekswijk en waar we tot dan toe altijd terrein hadden gewonnen, hadden we nu voor het eerst terrein moeten opgeven; helaas een voorbode voor de totale ondergang, wist ik inmiddels zeker. Ik liet me tot aan de voorste linie escorteren door enkele onderofficieren en slechts vergezeld door mijn ordonnans Kiefer, die duidelijk doodsangsten uit stond. Dat was niet heel vreemd, want om ons heen vlogen de kogels in het rond en was het hel op aarde met alle exploderende granaten en mortierinslagen om ons heen.

We verschansten ons achter de restanten van een muurtje en lieten ons bijpraten door een veldsoldaat: verderop bestookte een groep Russen ons genadeloos vanuit een fabriekspand. Ze waren met velen en ze kwamen gestaag dichterbij

Ik schatte de situatie in en besloot dat ik het erop moest wagen.

“We gaan een tegenaanval plaatsen”, besloot ik, “En ik doe mee! Tijd om zelf ook eens vuile handen te maken!” Ik zag Kiefer’s ogen groot worden van ontzetting. Ik legde mijn aanvalsplan uit aan twee sergeants en zij riepen twee groepen bij elkaar, al met al ongeveer twintig man.

“Maar Herr Oberstu...”, begon Kiefer, op het moment dat ik een geweer en een helm kreeg aangereikt. Met één handgevaar liet ik hem ophouden met praten. Goed beschouwd had ik dat zelfs zonder handgebaar kunnen afdoen, want ik had de beste jongen vrij goed geconditioneerd inmiddels, daarom mocht ik hem ook zo. “Geef hem ook een volledige uitrusting, hij gaat mee.”

Niet veel later begon onze missie, die heel kort gezegd inhield dat we een frontale aanval zouden plaatsen op het fabrieksgebouw waar de Russen zich ophielden, in de hoop hen te verrassen, twijfel te zaaien en zo terug te drukken. Al op weg naar de hoofdboort werden we hevig onder vuur genomen en vielen om me heen verschillende soldaten neer. Dat was spannender dan ik voorzien had! In een uitgedunde groep bereikten we eindelijk de centrale hal, waar we in ieder geval enige beschutting hadden. Ik liet de twee sergeanten hun beide groepen verdelen in tweeën; één voor elke vleugel van het gebouw. Zelf sloot ik me aan bij één van hen. Mijn ordonnans volgde me gedwee.

Onze tactiek betaalde zich nu uit, bleek tot mijn genoegen, want we zorgden voor enorme verwarring. Er bevonden zich heel veel soldaten in het gebouw, maar slechts weinigen waren er voorbereid op dat ze zich hier moesten verdedigen, ze hadden zich relatief veilig gewaand. We richtten een behoorlijke slachting aan, voor de Russen zich eindelijk herpakt hadden. Maar nu werden we zelf terug gedreven in het gebouw en we belandden in een hoek van wat ooit een enorme fabriekshal moest zijn geweest. Inmiddels was het dak grotendeels ingestort, wat de chaos op de vloer enorm deed toenemen, want er was tussen alle brokstukken en manshoge halfverwoeste machines een waar doolhof ontstaan. In de verwarring werd het tussen steeds een

man-tot-man gevecht en dat was precies waar ik op gehoopt had. Ik kneep er tussenuit naar wat een rustiger hoek van de fabriekshal leek. En daar vond ik een achter wat puin verborgen deur naar wat leek op een kleine berging. Het was er in ieder geval verlaten en hier had ik eindelijk de kans om me in vliegende vaart te ontdoen van mijn uniform. Eronder droeg ik natuurlijk allang het grof geweven wollen Russische legeruniform. Ik was net bezig met het uitdoen van mijn broek, toen mijn ordonnans Kiefer verscheen. Zijn hondstrouwe blauwe ogen werden groot toen hij zag waar ik mee bezig was.

“Wat, wat?”

Ik droeg hem, zonder iets te zeggen of zonder zelfs maar een handgebaar, om zijn mond te houden en alle meningen aan zichzelf te laten. Voor het eerst sinds ik ermee was begonnen hem te conditioneren, zag ik hoe hij zich verzette tegen de overtuigingen die ik bij hem had ingeplant. Het verontrustte me echter geenszins, ik was er alleen licht door geamuseerd. Zo'n jongen verraste je dan toch nog!

Inmiddels had ik me ook uit de broek gewerkt. Ik klopte op mijn binnenzak om te controleren dat ik de papieren van die Georgiër bij me had en liep naar Kiefer met mijn stapeltje Duitse uniform-kleding.

“Kom, maak je nog een laatste keer dienstbaar.” Ik klopte hem op zijn bovenarm. In het besef van wat er gebeurde, trilde Kiefer's gezicht van opwinding. Die plichtsgetrouwe Ariër, hij kon het gewoon niet over zijn hart verkrijgen. Ondanks alle instructies die ik bij hem in plantte, verzette zijn hele wezen zich tegen het idee dat ik op het punt stond over te lopen naar de vijand. En zo bleef hij trillend staan en weigerde mijn bevel op te volgen.

Ik schudde mijn hoofd, gespte mijn dienstpistool los, mikte en schoot hem zonder dat hij nog iets kon doen in zijn borst. Hij ging meteen neer en ik zag het onaangedaan aan. Uiteindelijk had de jongen natuurlijk niets voor me betekend. Ik nam het stapeltje met mijn uniform-kleding weer uit zijn al slappe armen. Ik keek speurend om me heen en vond al snel een rooster in de vloer. Ik liep er snel naar toe, lichtte het rooster en zag dat het een afvalwaterafvoer was. Zonder nog te dralen propte ik mijn uniform door de opening en meteen verdween het in het kolkende stinkende water.

Het definitieve einde van Obersturmbannführer Gerats. Het was niet anders. Er wachtte me een ander lot. Een ander leven.

Tsaritsyn, 16 juni 1910

Haar volledige naam bleek Elena Serebriakov te zijn. Ze was de oudste dochter van een steenrijke ondernemer, die belangen had in zowat alle onderdelen van de lokale economie had zitten: de prille industrie, de houthandel en de scheepvaart over de Wolga, om maar wat te noemen.

Maar eigenlijk interesseerde me dat allemaal niet van haar. Noch dat ze in een prachtig koopmanshuis van rood baksteen in eclectische stijl bleek te wonen, samen met haar vader, moeder en kleine broertje; en hun huispersoneel natuurlijk.

Nee, wat me van haar interesseerde was wie ze zélf was: een ongelooflijk krachtige zelfbewuste vrouw, die een kracht uitstraalde die ik nog niet eerder kende. Geen fysieke kracht, daarvoor was ze veel teveel de typische stijlvolle en knappe jongedame die in de balzalen van adellijk Rusland vele harten van jongemannen kon betoveren. Nee, haar mentale kracht, was wat

haar zo interessant maakte. Die kracht die zo sterk was dat ik haar voortdurend voelde, als dat gevoel van naderend onheil. Maar, ook op deze jonge leeftijd al, had gevaar nu eenmaal een zekere aantrekkingskracht op mij.

Die eerste avond had ze me meegesmokkeld naar haar privé-vertrekken en hadden we al langdurig met elkaar gepraat. Ik vertelde haar over mijn grote reis en waar die me allemaal al gebracht had. En ik vertelde haar over de wonderbaarlijke stad in de lagune, Venetië, waar ik was opgegroeid. Elena op haar beurt vertelde over wat haar beroerde. Hoe ze haar vader haatte en alles waar hij voor stond. Over haar kille relatie met haar frigide en ziekelijke moeder. En over haar lieve jongere broertje, het enige familielid van wie ze echt hield.

Maar het leek ook dat we allebei doorhadden dat we ondanks alles om de echt hete brij heen draaiden. En daarom was het goed dat we hadden besloten elkaar de volgende dag opnieuw te zien.

Ik zag haar meteen toen ze kwam aanlopen. We hadden afgesproken bij het nog maar net gebouwde monument van Gogol, de grote schrijver, op een plein centraal in de stad. Nee, ik druk me opnieuw niet goed uit; ik voelde haar als eerste.

Ze liet zichzelf door mij vormelijk begroeten en we begonnen te kuieren als het eerste de beste verloofde stelletje door de beste winkelstraat die de stad te bieden had, richting, haar woorden, één van de spaarzame parkjes van deze stad. We praatten wat over allerlei onbenulligheden en ze hield me continu vast bij mijn arm, alsof we echt een verliefd stelletje was. En misschien waren we dat ook wel. In ieder geval moest ik voor mezelf toegeven dat ik nog nooit zo door een vrouw wat beroerd als door Elena.

In het kleine parkje aan weerszijden van een smal zijriviertje dat verderop uitmondde in de machtige Wolga, vonden we de afzondering die we zochten. We streken neer op een bankje. En daar kwamen we dan eindelijk tot de kern van de zaak.

“Je hebt de Gave, net als ik. Weet je wel hoe bijzonder dat is? Jij bent pas de tweede die ik ooit ben tegengekomen.”

Ik staarde haar verbijsterd aan en was niet voor het eerst sprakeloos. Wat was ‘De Gave?’ Was dat die bijzondere kracht die ik bij haar voelde? En had ik die kracht dan zelf ook?

“Ik ben zelfs jouw eerste”, las Elena mijn gedachten en ze lachte verrast, “Ik heb warempel het idee dat je nog niet zoveel weet van de Gave.”

Ik dwong mezelf om iets te zeggen, alles om maar niet als onwetend jongetje te worden gezien; “Ik ben me wel dégelijk bewust van mijn mentale kracht, hoe ik mensen voor me kan winnen...”

Elena lachte, “Oh, maar dat is nog maar het begin. Je kan nog veel meer. Véél meer!”

Ik keek haar verbijsterd aan en een nieuw besef begon zich in mijn hoofd te vormen.

“Wil je daar meer over horen?”

“Ja”, haastte ik me te zeggen en ik probeerde niet te gretig te klinken.

“Dat dacht ik al”, glimlachte ze kort. En zo begon ze te vertellen. Over de Luciden, over hun Gave andere mensen te manipuleren, te conditioneren zelfs. Het was allemaal nieuw voor me. En het opende een heel nieuwe wereld voor me. Hoe ik ooit zo onwetend heb kunnen zijn!

En alsof dat allemaal al niet voldoende was om in één dag te kunnen bevatten, begon ze te vertellen over haar eigen bizarre privé-project.

“Ik haat mijn vader, had ik je al verteld, toch? Ik háát hem echt!”, zei Elena fel, “Zijn opgeblazen patriotisme, dat walgelijke gedweep met de tsaar en het misplaatste idee dat hij recht heeft op al zijn rijkdom, zijn god-gegeven plek in de elite. En ik wil niets liever dan alles waar hij voor staat te vernietigen, met alles wat ik in me had.”

“Maar waarom gebruikte je je Gave niet gewoon op hém?”, vroeg ik, “Om hem zo te veranderen?”

Elena keek me verschrikt aan, “Oh nee, daarvoor is zijn geest veel te sterk. Hij zou me meteen door hebben! En als dat zou gebeuren...” -Elene boog krachteloos haar hoofd- “...zouden de gevolgen catastrofaal zijn!”

“Maar wat dan?” Zelfs Elena had haar kwetsbaarheden, besefte ik. En was het niet bijzonder dat ze zelfs die al met me deelde?

“Toen ontmoette ik Sergei Troefanov. Jij hebt hem gezien: priester-monnik Iliodor.”

“Heb je hém...?”

Elene keek me opgewonden aan; “Ja, oh ja! Weet je, Gugo, het broeit in Rusland, je voelt het overal en zéker hier, in deze opkomende grensstad. De grote meute is het zat dat ze worden afgeknepen door een hele kleine groep machthebbers. Oproer hangt in de lucht, revolutie! En die kan elk moment uitbreken, dat gaat geen jaren meer duren...”

Ik knikte begrijpend, omdat in mijn eigen koninkrijk Italië misschien wel iets soortgelijks aan de gang was. In Venetië had ik een keer toevallig de jonge socialist Mussolini horen oren en ik was, hoe apolitiek ik ook was, zeer onder de indruk geweest.

“En toen was daar Iliodor. Ik herkende meteen zijn vermogen om mensen te begeisteren. Niet alleen met religie, dat vind ik niet interessant, maar ook met politiek. Het lukte me om door te dringen tot zijn meest intieme kring en ik ben daarna eindeloos bezig geweest hem te conditioneren.”

“Conditioneren?”, ik had haar het woord eerder horen gebruiken, maar begreep het nog niet.

“De overtreffende trap van manipuleren: iemand niet alleen een enkele gedachte inplanten, maar een heel stelsel van overtuigingen, ideeën en principes. Hem grondig... vormen.”

Ik staarde haar aan en ik was onder de indruk. Het besef dat ik met mijn Gave zelf hetzelfde zou kunnen doen, vervulde me met opwindning.

Elena ging onverstoort doen: “En zo heb ik dat gedaan. Ik heb Iliodor gevormd naar mijn wil, en nu doet hij precies wat ik wil: hij predikt de revolutie die de hele verdomde gevestigde orde, inclusief mijn vader, omver zal gaan werpen.”

Ik knikte nadenkend en er viel me iets in: “Hij doet me ergens denken aan Raspoetin.” Zelfs het buitenland was het niet geheel ontgaan dat deze illustere priester steeds meer invloed had verworven aan het hof van Tsaar Nicolaas en zijn vrouw.

Elena lachte verbaasd, “Haha, dat je dat weet! Je snapt het nog beter dan ik al dacht, mijn beste Gugo. Dat was het exact: ik wilde van Iliodor een lokale Raspoetin maken!” Ze schoof wat dichterbij op het bankje en legde een hand op mijn ontblote arm; het huid op huid contact zorgde meteen voor een rilling door mijn lijf; “Nu ik er zo nadenk, misschien kun jij me wel helpen, Gugo. Zou je dat willen? Een team van twee Luciden kan deze uithoek van de wereld op zijn grondvesten laten schudden!”

Ik knikte langzaam en liet het idee bezinken.

Stalingrad, 28 november 1942

“Niet schieten!” Met geheven handen liep ik toe op de drie patrouillerende Russische soldaten, die waren verschenen. Ik moest er, hoopte ik, heel geloofwaardig uitzien als gewonde soldaat, met het verband om mijn hoofd dat ik had laten volzuigen met het bloed van Kiefer; zelfs na zijn dood was die brave jongen nog bruikbaar.

Ik had een volle nacht gewacht voor ik me bloot gaf. Ergens in de avond waren de gevechten blijkbaar eindelijk geluwd en was de fabriek, daar twijfelde ik geen moment over, alleen nog maar steviger in handen gekomen van de Russen. Ik had 's nachts nauwelijks een oog dichtgedaan en in de ochtend had ik het veilig genoeg gevonden om tevoorschijn te komen uit die kleine berging, die zo'n geschikte schuilplaats was gebleken. Zonder wapen, maar met schijnbaar grote hoofdwond, die mij een geloofwaardige gewonde soldaat met 'shellshock' moesten maken. Het had niet lang geduurd voor ik dus op het eerste groepje soldaten was gestuit.

“Niet schieten!” De Russische woorden had ik de vorige dagen vele malen gerepeteerd. De Russen reageerden geschrokken op mijn verschijning, maar schoten niet. Een moment later was ik al bij de eerste binnen. Een vliegensvlugge actie om snel wat sympathie in te planten voor die beklagenswaardige mede-soldaat die ik was.

Eén van de soldaten blafte een bevel in mijn richting, hij was duidelijk de leider.

Ik begreep niet wat hij bedoelde. Ik hief verward mijn handen en wees toen naar mijn beide oren, “Kapot. Explosie. Kapot. Explosie. Kapot”, bracht ik enkele keren uit. Het waren enkele van de andere Russische woorden die ik geleerd had.

De leider gaf alweer een bevel. Ik glipte heel snel in zijn hoofd en vond uit dat Artyom heette en dat hij om mijn identificatie vroeg.

“Ik opende haastig mijn jaszak en haalde de persoonspapieren tevoorschijn. Die werden ingespannen bestudeerd. Maar mijn lidmaatschapskaart van de partij leek hem wat te doen ontgooien.

De leider, Artyom dus, knikte en gaf een bevel aan de soldaat naast me. Die knikte en pakte me ruw bij de arm. Iets te ruw naar mijn zin en ik plantte snel de gedachte in diens hoofd, hij heette Yoeri trouwens, dat hij juist zeer begaan was met mijn welbevinden.

Artyom sprak weer iets en via Yoeri begreep ik nu pas dat hij ons beide naar het hoofdkwartier stuurde, voor een medisch onderzoek en nadere ondervragingen.

Ik verstijfde; daar had ik geen rekening mee gehouden! Mijn plan was om zo snel mogelijk te ontsnappen in deze chaos die oorlog heette en dan hielp het niet als ik belandde midden in het plaatselijke machtscentrum van het Russische leger.

Ik rukte me los uit Yoeri's greep en riep; “Nee, nee. Vechten, vechten!” Ik draaide om mijn as en deed alsof ik met een geweer schoot, “Klootzakken, klootzakken”. Zo, nu had ik echt zowat alle woorden gebruikt die ik kende. Het moest maar voldoende zijn; tenzij ik nog ergens in de gelegenheid kwam ‘*Za zdorovye!*’, ‘Proost’ te kunnen zeggen. Tja, ik ben nooit een talenwonder geweest...

De derde soldaat lachte geamuseerd en riep iets; hij heette Lavr zag ik al snel toen ik bij hem binnen glipte. Hij vond mijn strijd lust blijkbaar wel vermakelijk,

Yoeri keek me fronsend en zorgelijk aan. Hij voegde iets toe aan de conversatie.

Artyom wreef met een hand over zijn kin en dit was het moment om hem een heel goed idee

in te planten, namelijk om me vooralsnog gewoon bij dit groepje te houden. Hij sprak al snel zijn beslissing uit.

Lavr sloeg me kameraadschappelijk op de schouder en lachte. Hij vond dat blijkbaar meteen een heel goed idee. Een daar had ik hem niet eens voor hoeven te manipuleren!

De rest van de dag verliep als in een koortsdroom. Met zijn vieren vervolgden we de verkenning van het fabriekscomplex. We stuitten op enkele dode Russische soldaten en namen de wapens mee die ze hadden achtergelaten. We scharrelden verder door het labyrint van puin, tot armageddon opeens om ons heen uitbrak. Het was allemaal te chaotisch om te doorgronden wat er precies gebeurde, maar opeens lagen we onder hevig vuur. We zochten dekking en probeerden het vijandelijke vuur te beantwoorden. Ik kreeg door dat ergens links van ons ook Russen vochten en met hun hulp hielden we stand. De adrenaline van het gevecht kreeg vat op me, en ik vocht mee zoals ik nooit gevochten had in mijn tijd als hoge SS-officier, nu echt een keer met de poten in de klei.

We bleven ons zoveel mogelijk verplaatsen, om de vijand steeds weer een stap voor te zijn, tot we opeens frontaal op een groep Duitse soldaten stuitten. Ze schrokken evenveel als wij zelf, of misschien nog wel meer. Ik staarde in de gezichten van die jonge mannen, jongens soms nog, hun monden geopend in een perfecte 'o'. Zonder enige weifeling opende ik het vuur met mijn halfautomatische geweer: een lomp en ruw gebouwd geval, als perfecte afspiegeling van de Russische volksaard, maar in de basis vrij effectief. Ik zag de Duitse jongens door mijn kogelregen vallen, twee, drie van hen, en ik besepte dat het me niets deed. Ik voelde geen enkele wroeging.

Nee, ik voelde wel eigenlijk degelijk iets: wraakzucht! Ik reageerde me af op deze exponenten van het Duitsland dat de kans had laten liggen om het heerservolk van de wereld te worden. Ze hadden gefaald, die zogenaamde Ariërs, allemaal, en daar rekende ik ze op af, hier en nu. Want daarmee hadden ze me ook mijn droom ontnomen!

Uiteindelijk was het weer voorbij, de gekte. We hadden deze kleine slag gewonnen, geloof ik. De Duitsers waren definitief verdreven van dit fabrieksterrein. Hun ongetwijfeld ineenkrimpende linie was ook hier een stukje kleiner gemaakt.

Met zijn vieren liepen we terug naar de plek, waar het groepje van Artyom, zo bleek uit hun woorden, de laatste dagen had gebivakkeerd. Het moest vroeger de woning van de directeur geweest zijn. In de ruime luxueuze woonkamer, met hoog plafond en visgraatparket, hadden ze hun bivak geslagen.

Ik installeerde me in een vrije hoek en kreeg een deken. Daarna hielp ik Yoeri met het koken van een maaltijd van bonen en aardappelen. En intussen druppelden om ons heen de andere vier leden van het gezelschap binnen. Drie gegroefde naamloze Russische koppen, nauwelijks van elkaar te onderscheiden en allemaal zichtbaar uitgeput van de maandenlange strijd tegen de Duitsers.

Maar de vierde persoon in hun gezelschap was iemand die ik meteen herkende. Ja, ik had hem ruim dertig jaar niet meer gezien en ja, zijn gezicht was besmeurd met roet en vuil. Maar die heldere groene ogen gaven hem meteen weg. Het was Tikhon Serebriakov, de jongere broer van Elena, ik wist het zeker! Het duizelde me dat ik uitgerekend hem hier moest tegen komen en hierdoor moet ik hem te lang verbijsterd hebben aangestaard.

Hij stelde op scherpe toon een vraag aan Lavr, die net voorbij liep.

Lavr greep me bij de schouders en begon enthousiast te praten. Ik verstond er niets van, maar het leek erop dat hij me zijn bewondering uitsprak over mijn vechtlust. Hij klopte me zelfs op mijn rug.

Tikhon schudde bozig zijn hoofd en snauwde opnieuw iets tegen hem. Toen richtte hij zich tot mij en zei in perfect school-Frans: “Ik weet wel wie je bent! Ja, jij bent het, meneer Girti! Of moet ik baron zeggen?”

Ik schudde nog ontkennend met mijn hoofd, maar dat mocht niet meer baten. Het gezicht van Tikhon vertrok zich tot een boze grimas en hij begon te schreeuwen: “Jij monster! Jij monster!”

Tsaritsyn, 19 tot en met 21 juni 1910

We werden geliefden, Elena en ik. Hoe kon het ook anders: ik was volledig betoverd geraakt door deze krachtige eigengereide jonge vrouw. Aantrekkelijk ook nog eens, met haar blonde haar en blauwe ogen? En zij, wat zal zij in mij gezien hebben? Iets van datzelfde smeulende vuur in mijn donkere ogen? Dezelfde grenzeloze ambitie? Of was het de verlokking van het exotische, het onbekende? Mijn bijzondere afkomst als zogenaamde ‘baron’ uit Venetië?

Nee, dat was het allemaal niet. Waarschijnlijk was het uiteindelijk de Gave die ons bond, die unieke mentale kracht die ons in staat stelde om anderen te manipuleren. En die ik nog zo slecht kende.

Maar tegelijkertijd was het de Gave die ons vaneen dreef.

De kiem daarvoor werd gelegd toen we voor de tweede keer bij haar thuis waren. We zaten beneden in de tuinkamer en Elena liet me oefenen op de bezorger van kruidenierswaren, een jonge jongen; zo onschuldig en ook oh zo weerloos. Het lukte me zonder enige moeite om hem een Turkse dans voor ons ten beste te geven, voor ik hem weer los liet. Het arme schaap keek verward rond, kreeg rode wangen van schaamte, en maakte zich schielijk uit de voeten.

We schoven dichters naar elkaar toe op het bankje waarop we zaten en Elena woelde door de dikke hardos die ik toen nog had, “Je bent een snelle leerling, het lijkt wel alsof je me nu al voorbij gestreefd bent!” Ze zoende me hartstochtelijk.

We vreeën een tijdje met elkaar in het besef dat we het huis voor ons zelf hadden; alleen de kokkin was er, maar die was gemaand in de keuken te blijven. Een gedachte die me inviel, liet mij degene zijn die stopte. Ik nam haar gezicht in mijn handen en vroeg: “Zei je niet dat je ooit iemand anders hebt ontmoet met de Gave? Wie was dat?”

Het leek alsof Elena schok, ze ging rechtop zitten en vroeg; “Ach zo, wil je dat echt horen?” Ik knikte.

Het duurde even voordat Elena begon; “Het was een jaar of vijf geleden, ik was net zestien geworden. Hij wijdde me in, net zoals ik met jou gedaan heb, over alles wat de Gave behelst.”

“Wie was hij?”, vroeg ik ademloos.

“Een handelsreiziger, helemaal uit het verre Holland.”

“En wat wilde hij?”

Elena keek me aan met een bedroefd gezicht: “Hoe zeggen ze het ook alweer: Alles heeft een prijs? Hij... begeerde me, dat was het. Ik was zo dom hem mee te nemen naar mijn slaapkamer. Hij drong zich daar aan me op, wilde dat ik me aan hem gaf en hij drong bij me binnen...”

mentaal bedoel ik dan.”

“Hij probeerde jou ... te manipuleren met zijn Gave?”

“Inderdaad. En hij was daar in geslaagd als ik hem niet heel hard in zijn, ahem: edele delen, had geknepen. Het moment later was ik weer vrij, was ik weer volledig mezelf, voor even dan. Maar het was net voldoende tijd om de schaar te grijpen die nog op mijn kaptafel lag. En die met alle kracht die ik in me had in zijn nek te steken.”

Ik keek haar verbijsterd aan; ze had zojuist een moord bekend!

“Ik had een slagader geraakt. Hij bloedde leeg op het tapijt naast mijn bed; ik heb later bedienden moeten... overtuigen, om het weg te halen en te verbranden. Hij stief terwijl ik hem nog vasthield. Het was, hoe ongelovig ik ook ben... bijna een religieuze ervaring.”

Destijds begreep ik het nog niet, die laatste opmerking. Over dat ze hier een Voeding beschreef, het laatste puzzelstukje dat ik niet bezat. Nog niet...

“Mijn God, wat vreselijk”, wist ik uit te brengen. Ik probeerde me dat voor te stellen: dat de ene Lucide de ander aanviel, als vijand. Er viel me een Russisch spreekwoord in dat mijn inmiddels ontslagen gids Dima voor me had vertaald, het was zoiets als: “Twee beren zullen nooit vriendschappelijk in één hol leven”. Was dit net zo iets? Waren twee Luciden altijd gezworen vijanden? Het was een idee dat me niet meer los liet.

We schrokken op toen de grote tuindeuren open gingen, en er een jongen verscheen van misschien een jaar of 12, gekleed in een pyjama. Ik begreep meteen dat dit Elena's jongere broertje moest zijn. Het was een knap knulletje met opvallend groene ogen.

“Tikhon, ben je thuis?” vroeg Elena. De hoge toon van haar stem verried dat ze verrast en zelfs gealarmeerd was. Vreesde dat hij teveel gehoord had?

“Lag nog ziekjes in bed, Dasha dacht dat een zomergriepje was...” Ook hij sprak het keurige school-Frans dat de hele Russische elite als eerste taal leek te spreken. De jongen wreef de slaap uit zijn ogen. Het was volstrekt duidelijk dat hij niets gehoord was wat niet voor zijn oren bestemd was.

Elena keek me aan en zei snel: “Dasha is onze gouvernante, zij is nu met mijn moeder op pad.” Ze richtte zich daarna tot haar broertje: “Gaat het nu beter dan? Wil je misschien iets hebben?”

Tikhon keek met een frons in mijn richting, alsof hij me nu pas opmerkte, en wees: “Wie is hij?”

Elena lachte met een heel klein nerveus trillinkje in haar stem, “Gugo, mijn nieuwe Italiaanse vriend.” En na een seconde voegde ze gekscherend toe: “Baron Girti.”

Ik knikte de jongen toe, maar dat haalde de frons niet van zijn gezicht: “Weet Papa hiervan? Mama?”

Elena stond snel op en liep op haar broertje toe, “Die hoeven nog niets te weten, lieverd. Dat kan later! Kom, ik neem je mee naar de keuken, dan kan de kokkin je iets te eten en drinken geven.” Ze vatte hem bij de schouders, maar voor Tikhon zich liet wegvoeren, draaide hij zich nog één keer om en groette me als de welopgevoede jongen die hij was; “Dag, meneer Girti.”

“Dag, meneer Serebriakov!”

We verbleven die avond alweer in mijn hotelkamer en opnieuw bleef Elena slapen. Maar die nacht kon ik de slaap niet vatten. Het beeld van de twee beren, die elkaar niet duldden, bleef maar in mijn hoofd rond dwalen. Het tolde ervan, ik had de afgelopen dagen, in deze bijzondere

uithoek van de wereld, zoveel bij geleerd. Over de intieme fysieke liefde, dat ook. Maar vooral over de Gave. Het gaf me het heerlijke gevoel van macht, maar paradoxaal ook van grote kwetsbaarheid. Was dat ongekende gevoel als zij in mijn nabijheid was, dat me waarschuwde voor dreigend gevaar, dan toch gerechtvaardigd? Moest ik... bang voor haar zijn? En zo ja, was het dan niet beter haar vóór te zijn? Zoals zij dat was geweest bij die Hollander? Ik draaide me om en bestudeerde haar knappe gezicht, nu volledig in rust, en besloot dat het dwaze gedachten waren.

Maar nog steeds kon ik heel lang de slaap mniet vatten. En toen de slaap er dan eindelijk tóch kwam, kwamen meteen ook de kwade dromen. Ik droomde over een herinnering die ik al heel diep had weggestopt: hoe mijn vader mij als kind had mee gevoerd om een beroemde Venetiaanse poppenspeler te ontmoeten. We hadden zojuist diens voorstelling gezien; een vrolijke kleurige, affaire, meer weet ik er niet meer van. In tegenstelling tot wat er daarna gebeurde. Degene die al die poppen bespeelde, bleek een stokoude man te zijn, gekromd, heel mager en met een gegroefd smal gezicht. In het schaarse licht achter de coulissen werd het een ronduit macabere tronie. In die droom voelde ik opnieuw de angst die me toen ook vervulde. De angst voor die duivel met zijn poppen. En in mijn dromen waren het opeens mijn ledematen die aan touwtjes vasthingen en door hèm werden bestuurd. Ik was verworden tot een willoze marionet! Misschien wel mijn allergrootste angst, de controle kwijt te raken. Mijn benen en armen bewogen zich in een potsierlijke dans. En de tronie oude poppenspeler vervormde zich tot een gemene lach; een naar en hoog geluid. En hij lachte steeds luider, tot ik wakker schoot en drijfnaat van het zweet mezelf terugvond in het hotelbed, met naast me Elena, die rustig doorsliep. De tronie van die poppenspeler kreeg ik niet uit mijn hoofd en ik knipperde met mijn ogen.

Opeens herinnerde ik me weer zijn naam. Radillo, Pietro Radillo, zo had hij geheten...

De volgende dag vormde het einde van onze idyllische tijd samen. Er viel me nog een spreekwoord binnen dat Dima in mijn dagen met hem met me had gedeeld: "*Alle goed eindigt snel*". Het tekende het fatalistische trekje aan de Russische cultuur, en het bleek helaas ook voor ons op te gaan.

De directe aanleiding vormde die verdomde priester-monnik Iliodor. Elena had erop gestaan dat ik met hem kennis maakte en zo hadden we een dienst bijgewoond in het Heilige Geest Klooster. Ik had niets verstaan van diens woorden tijdens de mis, maar was onder de indruk geraakt van het vuur en de overtuigingskracht waarmee hij ze uitgesproken had. En ik niet als enige, alle andere aanwezigen in de stampvolle kerk waren nog veel enthousiaster.

En zo had het bijna als het bezoek aan de beroemde operazanger Caruso gevoeld, toen we na de dienst door zijn dienaren naar achteren werden geleid. Daar zat Iliodor alleen in een duistere kamer, een duistere, bijna angstwekkende gestalte met die zwarte toga en donkere enorme baard van hem. Elena zette zich naast hem en ze praatten een tijdje zacht met elkaar, als intieme vrienden. Ik deed niet eens de moeite om hen te verstaan en ging ook maar zitten aan de grote tafel. Ik vroeg me opeens wrokkig af of Elena met de monnik sliep, maar dat leek me toch wel erg onwaarschijnlijk, het celibaat was hier naar verluidt heel belangrijk.

Net op het moment dat ik me begon te irriteren dat ik straal genegeerd werd, draaide Elena zich naar me om; "Gugo, laat ik jullie aan elkaar voorstellen. Ik zal vertaler moeten zijn, want de eerwaarde praat geen Frans."

Ik knikte instemmend en er werd over en weer informatie gewisseld. Iliodor leek oprecht geïnteresseerd in mij, maar dat kon natuurlijk ook ingeplant zijn door Elena. Hoe dan ook stelde tal van vragen over mijn reis, mijn eigen geloof en wat ik wist van het overal in Europa opkomende socialisme. Hij begon daarna zelf vol vuur te vertellen over zijn nieuwe klooster en vooral over zijn enorme bewondering voor Raspoetin. Volgens Iliodor had die inmiddels allang de feitelijke macht over Rusland; niet die slapjanus van een Nicolaas.

Zo ging het nog een tijdje door, tot Elena verkondigde: “Gugo wil ons ondersteunen in onze revolutionaire strijd!” De monnik knikte instemmend, maar ik voelde me overvallen. Wist Elena dan niet dat ik begin september weer in Venetië moest zijn, als het nieuwe studiejaar begon?

“Nou, dat valt nog te bezien”, zei ik snel.

Elena keek me verstoord aan; “Hoezo, ik dacht...?” Ze begon opnieuw: “Je zei toch?”

Ik herinnerde de woordjes die we als verliefden tegen elkaar gezegd hadden, *’ik hou van jou en blijf je altijd trouw*, dat soort woordjes. Over onze harten, onze harten in Tsaritsyn. Maar ik had ook toen al geweten dat dit voor mij allemaal niet zoveel betekende, het was maar oppervlakkig geklets. Ik maakte een wuivend gebaar met mijn hand; “Ach dat... Dat was toch allemaal gekkigheid?”

Opeens leek het alsof alle zuurstof uit de kamer werd gezogen en Elena keek me duister aan, opeens buiten zichzelf van woede: “Je hebt tegen me gelogen!”

Ik haalde mijn schouders op, want ik begreep nog niet hoezeer ik haar beledigd had.

En toen gebeurde het, ik kreeg het gevoel alsof er iemand bij me naar binnen drong. Zij was het beseft ik, zij! Ze probeerde me over te nemen, me te laten doen wat zij wilde! Maar ik had de afgelopen dagen veel bijgeleerd, heel veel en ik weerstond haar met alles wat ik in me had. En ik dreef haar weer uit. Een moment later was het al weer voorbij, maar wat resteerde was het gevoel dat ik... verkracht was.

Elena hijgde en sloeg haar ogen neer, “Excuseer, dat had ik niet mogen doen!”

Priester-monnik Iliodor keek afwisselend naar mij en haar en begreep overduidelijk niet wat er gebeurde. De arme sukkelaar... Ik voelde me woedend en héél even overwoog ik om háár aan te vallen, frontaal. Maar een moment later vervloog het gevoel. Ik sloeg met mijn hand hard op tafel en stond zo heftig op dat mijn stoel omver geworpen werd. En daarna verliet ik de kamer.

Daar had het mee moeten eindigen waarschijnlijk. Ik had metéén, diezelfde dag nog, moeten uitchecken uit mijn hotel en de eerste trein moeten nemen richting elders. Misschien wel Moskou of Sint Petersburg, die andere twee Russische steden die ik nog steeds niet gezien had. Of misschien had ik wel meteen Rusland moeten verlaten, dat was waarschijnlijk nog beter geweest. Maar ik deed het allemaal niet. Ik maakte de vergissing me op te sluiten op mijn hotelkamer. Verward, boos, bang, vertwijfeld, alles tegelijk. Het duurde een hele nacht, waarin ik alweer heel slecht sliep, maar de volgende ochtend wist ik wat er te doen stond.

Ik hoefde haar niet eens op te zoeken, want opeens stond ze voor me, daar in de ontbijtzaal van het hotel, toen ik alle vroegte met heel veel koffie de nevelen van de nacht probeerde te verdrijven.

Zonder te vragen ging ze tegenover me aan het tafeltje zitten, mijn ogen geen moment loslatend, “Zo, dit is het?”, vroeg ze ten slotte.

Ik keek haar vragend aan en ze vervolgde; “Jij verlaat Tsaritsyn, maakt je Grand Tour door Europa af en gaat door met je leven?”

Ik knikte instemmend, maar dat was niet wat ik echt voelde.

Elena zuchtte; “Het had zo mooi kunnen zijn, jij en ik, met onze vereende krachten. We zouden tot zoveel groots in staat zijn! Meesters van het Universum!”

Ik zei nog steeds niets.

Elena lachte schutterig; “Ik meende zelfs enkele dagen dat ik echt van je hield. Maar ik hield mezelf voor de gek...” Haar glimlach verdween volledig, “Je bent intrigerend, sterk van wil, net als ik, maar er schuilt ook iets duisters, iets kwaadaardigs in je. Ik wilde het lange tijd gewoon niet zien, maar het is er, onmiskenbaar.”

“Elena...”, begon ik, want ik wilde dat ze stopte met praten.

Ze hief een hand, kordaat als ze nog steeds was; “Ik vond dat ik aan je verplicht was je vaarwel te wensen. En me nogmaals te verontschuldigen voor gistermiddag. Mijn gedrag was echt ontoelaatbaar.”

Ze stond op en reikte me haar hand, gehuld in een handschoentje van fijne stof. Wilde ze echt op deze formele manier onze verbintenis beëindigen? Heel even speelde door mijn hoofd het hierbij te laten: haar de hand te schudden en daarna de koffers te pakken, Maar het plannetje in mijn hoofd was te krachtig, en daarom zei ik: “Ik heb nog één wens. Ik heb een cadeau voor je, op mijn hotelkamer. Sta me toe je dat te overhandigen. Daarna zal ik je verlaten.”

Ze bestudeerde me en knikte uiteindelijk instemmend. En daarmee bezegelde ze haar lot.

Terwijl de opwindning over wat zou volgen door me heen gierde, depte ik rustig mijn mond met een servet en stond op. Zij volgde mijn voorbeeld en we liepen samen weg, zoals we zo vaak gedaan hadden de laatste dagen. Maar nu waren we niet langer geliefden meer.

Op mijn hotelkamer aangekomen sloot ik de deur achter haar. Afwachtend bleef ze bij de deur staan; “Ik hoop dat dit niet lang duurt, Gugo”, zei ze een beetje ongeduldig.

“We zijn zo klaar”, zei ik terwijl ik het in een handdoek gewikkelde voorwerp van het bureautje pakte dat ik daar al had neergelegd. Ik draaide me om en toonde het haar, “Zal ik het pakje open maken?”

Ze glimlachte nerveus om de malle vertoning en knikte nerveus.

Ik vouwde het doek weg en onthulde de grote schaar, die ik eerder deze ochtend had laten brengen door het hotelpersoneel.

Elena fronste en keek me vragend aan, “Ik begrijp het niet...” Maar langzaam drong het tot haar door en haar ogen werden groot. Te laat.

“Dan begrijp je het nu”, zei ik snel, en ik pakte de schaar stevig vast, stapte naar voren en ramde het met alle kracht ik in me had in haar zachte onderbuik. Er ontglipte haar alleen nog een “Oh...” Van begrip, van spijt, van verdriet, ik zal het nooit weten, want een moment later zakte ze al ineens. Ik knielde met haar en liet het rijk stromende bloed onze kleren vervuilen. Haar ogen draaiden weg tot achter in haar kassen. En een moment later voelde ik het, hoe zij het tijdelijke voor het eeuwige vervuilde. Maar vooral hoe al haar exceptionele kracht, haar Gave, aan mij werd overgedragen.

Ja. Ik Voedde me, voor het eerst. En het was zo'n gelukzalig extatisch gevoel, dat ik meteen wist dat ik het vaker wilde ervaren, véél vaker...

Stalingrad, 28 november 1942

“Monster!”

Het geschreeuwde woord resoneerde door de ruimte en ook iedereen die geen Frans verstond, kon de strekking ervan nauwelijks verkeerd begrijpen. Tikhon voegde er wat snelle Russische woorden aan toe. En voordat ik door had wat er precies gebeurde, hadden twee soldaten me al van achteren vastgepakt. Ik worstelde hevig, maar kon mezelf niet bevrijden.

Inmiddels was Artyom, duidelijk de leider van allen, op het lawaai afgekomen en hij liet zich door Elena's broer snel bijpraten. Ik wilde niet eens raden naar wat er precies gezegd werd. De blik van Artyom verhardde zich, hij draaide zich naar me om en beet me iets toe. Ik moest in zijn hoofd gaan om het te begrijpen: “Spion”, dat was wat hij had gezegd; hij vermoedde dat ik een dienaar was van de Duits-Italiaanse Alliantie, de As. De gezworen vijand van Rusland. Het was niet eens zo onwaarschijnlijk!

Ik begreep dat mijn situatie er nu snel slechter uit begon te zien en wist dat ik meteen moest handelen. Lavr was één van de soldaten die me vast hield, had ik al gemerkt, en ik nam hem zonder te dralen snel over. Ik zorgde ervoor dat hij me los liet en in één beweging zijn halfautomatische geweer, dat al die tijd om zijn schouders had gehangen, vastgreep. De andere soldaten waren te verbijsterd om snel te reageren en dat zouden ze gaan bezuren. Want op hetzelfde moment opende Lavr het vuur al. Drie, nee: vier soldaten gingen neer in de kogelregen. Maar niet Artyom. Die had al heel snel zijn pistool te pakken en schoot op zijn beurt Lavr neer. De stilte keerde weer even snel terug als die gekomen was en de hele kamer rook naar zwavel.

Lavr duwde zijn vrije hand tegen zijn flank en ik zag dat hij wel degelijk geraakt was. Hij staaarde me verbijsterd en met grote afschuw aan en beet me zwaar hijgend iets toe. Tikhon voegde daar iets aan toe, terwijl hij zenuwachtig nog steeds aan het proberen was zijn pistool uit het holster te bevrijden. Ik had in zijn hoofd kunnen gaan om te kijken wat hij bedoelde, maar toen werden we al verstoord door Yoeri, die de ruimte binnen stormde. Hij had zijn wapen geheven, maar had moeite de situatie in te schatten. Ik moet toegeven dat ik op dit moment glimlachte: net als bij Lavr had ik Yoeri eerder fysiek aangeraakt en daardoor was het nóg makkelijker voor me om hem over te nemen. Ik liet hem zijn geweer richten op zijn leider en grauwde in het Frans, wat maakte het ook uit, “Dood hem!”

Yoeri knipperde even met zijn ogen, dat moet ik hem nageven, maar toen deed hij alsnog wat hij me opdroeg. Artyom slaakte nog een kreet en viel naar achteren. Nu was alleen Tikhon nog over.

Elena's broertje staakte hulpeloos zijn pogingen zijn pistool te pakken (wat is de geboren elite toch onhandig in de praktische basisvaardigheden!) en staaarde me alleen nog maar aan, zijn groene ogen brandden van woede; “Je hebt haar vermoord, mijn lieve zuster!”

Ik haalde mijn schouders op; het leek me niet zinvol om dat te ontkennen. Zou ik het aan hem uitleggen? En zou hij het begrijpen? Hij kende het toch ook, het oude Russische gezegde dat twee beren niet één hol kunnen delen? Zou hij begrijpen dat twee personen met De Gave ook niet de wereld kunnen delen? Ach, natuurlijk niet! En waarom zou ik ook de moeite doen? Ik knikte heel kort richting Yoeri en zonder verdere verplichtingen werd ook Tikhon neergemaaid. Weer een dode, maar ach: wie maalde er om een dode meer of minder? Met enige distantie merkte ik dat het mezelf in ieder geval niets deed. Het jongetje in het pyjamaatje lag hier dood

voor me. En het deed me helemaal niets.

Ik keerde me naar Yoeri, die ik inmiddels had ingeprent dat hij me in alles moest ondersteunen, “Weet jij hoe we hier weg moeten komen?”

Het maakte niet uit dat ik nog steeds Frans sprak, want Yoeri begreep me ook zonder woorden uitstekend. Hij knikte langzaam.

“Dan leidt me de weg”, droeg ik hem op.

Einde van deze aflevering